

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового і садово-паркового господарства
Кафедра садово-паркового господарства

Допущено до захисту
« ____ » _____ 2025р.

Зав. кафедри, к.с.-г.н., доцент
_____ Ю.А. Величко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітнього ступеня «Бакалавр»

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ
ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В М. УМАНЬ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛ.

Виконала – студентка 4 курсу, групи 41-сп
освітньої програми «Садово-паркове господарство»
спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»
Дісюк Ангеліна Михайлівна

Науковий керівник – д.ф., викладач
Бровді А.А.

Умань – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет лісового і садово-паркового господарства

Кафедра садово-паркового господарства

Освітня програма «Садово-паркове господарство»

Спеціальність 206 «Садово-паркове господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ю.А. Величко

«__» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

студентці Дісюк Ангеліні Михайлівні

1. Тема роботи: «Проектні пропозиції з озеленення та благоустрою присадибної ділянки в м. Умань Черкаської обл.» та **керівник роботи**, Бровді Анна Андріївна, д.ф., викладач, затверджені наказом вищого навчального закладу від «__» _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання студентом роботи «__» _____ 20__ р.

3. Вихідні дані: природно-кліматичні умови міста Умань, ситуаційний план ділянки та фотофіксація.

4. Перелік питань, які потрібно розробити: огляд літератури, аналіз сучасного стану присадибної ділянки, проектні пропозиції, агротехнічні заходи.

5. Дата видачі завдання – _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строки виконання етапів	Примітка
1.	Аналіз літературних джерел	10.09.2024– 01.11.2024	
2.	Дослідження сучасного стану території, підбір стилю проєктування	02.11.2024– 30.01.2025	
4.	Розробка робочих планів. Написання основних частин роботи	01.02.2025– 01.04.2025	
5.	Оформлення роботи. Підготовка презентаційних матеріалів	02.04.2025– 01.06.2025	

Студентка _____ Дісюк А.М.

Керівник роботи _____ Бровді А.А.

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ.....	5
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА ПРОЄКТУВАННЯ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ.....	7
1.1. Складові системи озеленення	7
1.2. Особливості проєктування об'єктів садово-паркового мистецтва.....	14
РОЗДІЛ 2. УРБОЕКОЛОГІЧНИЙ ТА ЛАНДШАФТНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРІЙ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ.....	18
2.1. Аналіз проєктних і планових документів.....	18
2.2. Характеристика природно-кліматичних умов регіону.....	19
2.4. Ландшафтний аналіз території та інвентаризація насаджень.....	22
РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ТА БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ.....	23
3.1. Формування насаджень.....	23
3.2. Асортимент пропонованих рослин для озеленення.....	26
3.3. Благоустрій території.....	29
3.4. Агротехнічні заходи.....	31
3.4. Порядок проведення робіт на садово-парковому об'єкті	36
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТКИ.....	45

РЕФЕРАТ

У випускній кваліфікаційній роботі представлено результати комплексного дослідження сучасного стану присадибної ділянки, розташованої в межах міста Умань. На основі аналізу наукової та фахової літератури було сформовано теоретичне підґрунтя для подальшої розробки проєктних рішень із озеленення території. У роботі запропоновано асортимент декоративних рослин, адаптованих до місцевих кліматичних і ґрунтових умов, а також створено генеральний план благоустрою. Окрема увага приділена розробці агротехнічних заходів висадження рослин, принципам формування композиційного простору та інтеграції малих архітектурних форм.

Структура роботи охоплює: анотацію, вступну частину, три змістовні розділи, висновки, список використаних джерел із 30 найменувань, одну таблицю, 5 ілюстрацій та чотири додатки.

Об’єкт дослідження – територія присадибної ділянки у місті Умань.

Предмет дослідження – сучасний стан прибудинкової території та шляхи її естетичного й функціонального удосконалення.

Апробація матеріалів роботи відбулася у рамках Науково-практичної Інтернет-конференції «Садово-паркове господарство: історія, сучасність та перспективи розвитку», яка проходила 13 червня 2025 року на базі Уманського національного університету садівництва та інших наукових заходах університету.

ВСТУП

Озеленення територій у межах приватної житлової забудови відіграє важливу роль у формуванні комфортного простору для відпочинку, праці та повсякденного життя. Раціональне планування та якісне озеленення дозволяють не лише підвищити естетичну привабливість ділянки, а й покращити мікроклімат, сприяти екологічній рівновазі та підвищити функціональну цінність території.

Сучасні вимоги до ландшафтного дизайну орієнтовані на гармонійне поєднання природних компонентів із архітектурними об'єктами, забезпечення екологічної безпеки та використання енергоощадних технологій догляду за рослинами. Особливо актуальним є проектування озеленення у межах урбанізованих районів, де необхідно враховувати обмежені площі, наявність інженерних комунікацій та потреби мешканців.

Метою даної кваліфікаційної роботи є розробка проєкту озеленення присадибної ділянки в місті Умань з урахуванням сучасних тенденцій ландшафтного дизайну, функціонального зонування території та підбору адаптованого рослинного асортименту. У процесі виконання роботи було проведено аналіз природно-кліматичних умов ділянки, вивчено її сучасний стан, сформовано проєктні пропозиції щодо благоустрою, визначено стиль озеленення та складено генеральний план.

Об'єктом дослідження виступає прибудинкова територія приватної садиби.

Предмет дослідження – принципи озеленення, благоустрою та створення декоративних композицій з урахуванням біоекологічних вимог до рослин і особливостей ділянки.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА ПРОЄКТУВАННЯ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ

1.1. Складові системи озеленення

Озеленення як форма естетичного оформлення навколишнього середовища розвивалося паралельно з городництвом і садівництвом. Якщо останні були спрямовані переважно на створення агрокультурних ландшафтів, то декоративне озеленення почало активно проявляти себе в умовах урбанізованих територій, особливо в межах великих історичних міст, що виникли близько 4000 років до н.е. на територіях сучасного Єгипту, Месопотамії, Індії, Китаю та Середземномор'я.

Аналізуючи становлення ландшафтної архітектури як галузі, можемо дійти висновку, що витoki озеленення як наукової дисципліни пов'язані з розвитком садово-паркової та міської архітектури. Якщо садова культура виникла як результат аграрного способу життя, то формування міського простору було зумовлене багатовекторним впливом культурних традицій і досягнень цивілізацій, насамперед у технічній та соціальній сферах.

Мистецтво озеленення, відоме сьогодні як садово-паркове, еволюціонувало одночасно з розвитком архітектури й будівництва, спираючись на знання з декоративного садівництва, інтродукції рослин та селекції. Кожна історична епоха, відповідно до естетичних уявлень і технічних можливостей суспільства, залишала власний відбиток у вигляді характерних композиційних принципів і прийомів, які формували образи садів і парків – визнаних взірців культурного ландшафту.

Протягом історичного розвитку в озелененні виокремилися два основні стильові напрями — регулярний та пейзажний. Регулярний стиль вирізняється геометричною впорядкованістю: прямолінійною сіткою доріжок, симетричним

розміщенням партерів, рабаток, клумб, орнаментальних композицій, а також чітко вираженим домінуванням центральної архітектурної споруди. Насадження дерев і кущів виконуються за чітко визначеними схемами з регулярною формувальною обрізкою. Цей стиль панував у садах Стародавнього Сходу, античної Греції та Риму, а також у періоди Середньовіччя та Відродження.

Другий напрям – пейзажний або ландшафтний стиль – зародився на теренах Стародавнього Сходу, зокрема в садах Китаю та Японії. Проте свого розквіту він досяг у Англії XIII–XIV століть, що зумовило його назву – «англійський стиль». Основна ідея цього стилю — гармонія з природою, підкреслення її природної краси, розмаїття форм і кольорів рослин. Пейзажні сади вирізняються м'якими, звивистими лініями доріжок і берегів водойм, вільним груповим розміщенням дерев і чагарників, відкритими просторами з мальовничими луками, галявинами та перспективними видами. В епоху романтизму поширеними елементами стали стилізовані руїни, водяні млини, вітряки, що додавали простору особливого настрою.

У XIX столітті у сфері садово-паркового мистецтва відбувається зближення двох основних стильових напрямів – регулярного та пейзажного, що часто набуває форми їх поєднання, відомої як еkleктика (від грец. *eklektikos* – той, що обирає найкраще). Це явище є цілком закономірним, адже межі між стильовими системами досить умовні. У багатьох ландшафтних парках зустрічаються фрагменти, притаманні регулярному стилю, і навпаки — в садах з геометричною структурою нерідко використовують елементи, властиві пейзажному напрямку. У сучасному ландшафтному проектуванні обидва стилі мають рівнозначне значення й гармонійно інтегруються у просторову організацію територій.

Термін «озеленення» зазвичай акцентує увагу переважно на агротехнічних аспектах — посадці, догляді та підборі рослин, — водночас частково ігноруючи архітектурно-планувальні засади створення озелених просторів. Проте історичний досвід, зокрема масове озеленення міст у кінці XVIII — XX століттях у Великобританії, Франції, Німеччині, США та інших країнах, свідчить про тісний зв'язок цього процесу з архітектурним проектуванням. У той час у

розробці міських скверів, бульварів і парків активно брали участь провідні ландшафтні архітектори.

Основна суперечність полягає в тому, що традиційне «озеленення» як практика вийшло за межі суто садово-паркового будівництва й поступово перетворилося на частину нової галузі знань — ландшафтної архітектури. Саме в цьому контексті вперше було вжито термін «ландшафтна архітектура», який увійшов у науковий обіг завдяки Фредеріку Лоу Олмстеду — автору проєкту Центрального парку в Нью-Йорку.

У сучасному містобудуванні важливу роль відіграє збереження природних ландшафтів і їх окремих складових, особливо в межах приміських і периферійних зон. Нерідко активне промислове й житлове будівництво спричиняє деградацію територій з природною рослинністю. Прокладання транспортних артерій, мереж електропостачання, інженерних комунікацій, розробка кар'єрів — усе це призводить до знищення флори, особливо деревних і декоративних трав'янистих видів.

Раціональне планування і розміщення зелених насаджень відіграє ключову роль у формуванні сприятливого середовища для відпочинку, прогулянок, пішохідного руху. Воно надає архітектурним комплексам виразності, покращує візуальні якості міського середовища й сприяє психологічному комфорту жителів. Насадження здатні пом'якшувати стандартизовану забудову, забезпечувати композиційну рівновагу та формувати завершеність архітектурного образу.

Проектування озеленення й благоустрою має ґрунтуватися на комплексному аналізі містобудівної ситуації: характеру забудови, інтенсивності транспортного руху, демографічних показників, соціально-культурних потреб населення, інженерної інфраструктури тощо.

Основне призначення вуличних зелених насаджень — ізолювати пішохідні простори та житлову забудову від транспортних потоків, покращити мікроклімат і санітарно-гігієнічні умови в міському середовищі. Композиційно правильне розташування дерев і кущів збагачує просторову структуру міста, покращує

зорове сприйняття архітектурних ансамблів, пам'яток і характерних урбаністичних пейзажів, а також сприяє кращій орієнтації мешканців у міському просторі.

Ключовим критерієм оцінки естетичної привабливості ландшафтів і міських озелених просторів є ступінь композиційної єдності природних і штучних компонентів — від рослинних угруповань до малих архітектурних форм і елементів зовнішнього благоустрою. Досягнення гармонії в озелених міських середовищах залежить не лише від вдалого добору рослинного асортименту, організації відкритих та закритих просторів, а й від функціональних та декоративних якостей покриттів, садово-паркових меблів, сходів, підпірних стінок, декоративних водойм, фонтанів та інших архітектурних акцентів. Їх кількість, масштаб, форма, матеріал та кольорове рішення мають відповідати загальній композиційній концепції та просторовій організації об'єкта.

Сьогодні ландшафтна архітектура розглядається як галузь архітектурної діяльності, що займається плануванням, проектуванням і організацією навколишнього ландшафту з урахуванням функціональних і естетичних потреб людини. У сучасному суспільстві особливої актуальності набуває питання покращення стану природного середовища та формування сприятливих умов для життя населення, в чому озеленення відіграє визначальну роль.

Житлові зони, які містять якісно організовані зелені насадження, створюють комфортне середовище для мешканців і мають значний вплив на екологічну ситуацію. Завдяки правильному розміщенню та належному догляду за зеленими насадженнями, можна істотно поліпшити мікроклімат, забезпечити очищення повітря, ґрунту та води, а також підвищити загальний рівень естетичної організації простору.

У ландшафтному мистецтві за характером планування, розміщення рослин, архітектурних елементів і доріжок виокремлюють три основні стилі планування: регулярний, пейзажний (ландшафтний) та змішаний. Вибір планувального стилю визначається функціональним призначенням об'єкта, природними умовами території, наявністю водойм, рельєфом, існуючою рослинністю. Комплексне

використання природних ресурсів дозволяє створювати художньо виразні та гармонійні садово-паркові композиції.

Композиційні прийоми ландшафтного проектування відрізняються великою варіативністю та залежать від призначення об'єкта, його стильової орієнтації, асортименту рослин, форм, кольорових акцентів та способів групування. У створенні об'єктів озеленення застосовують різноманітні елементи: солітери (одиначні дерева або кущі), алеї, групові посадки, гаї, бордюри, вертикальне озеленення, квітники, декоративні газони.

Солітери — це окремо розміщені рослини, що використовуються як домінантні акценти в обох стилістичних напрямках. На великих відкритих просторах — галявинах чи полянах — ефектно виглядають масивні дерева, такі як дуб звичайний, платан кленолистий, волоський горіх, біла тополя, кедр атласький, сосна італійська, ялиця біла, ялина звичайна чи колюча.

Алеї традиційно використовуються для композиційного оформлення регулярних ділянок садово-паркових об'єктів. Вони задають напрямок руху до ключових архітектурних чи природних домінант. Найбільш виразного декоративного ефекту досягають за умови створення однопородних алей — з платанів, лип, каштанів або інших дерев з виразною кроною і стовбуром.

Групові насадження є важливою, самостійною складовою садово-паркового ландшафту. Композиції, що включають невелику кількість рослин (зазвичай 3–7 екземплярів), мають, як правило, однопородний склад. Групи з 9–25 рослин зазвичай формуються на змішаній основі, проте потребують уважного підбору видів. Недоцільно поєднувати несумісні рослини, зокрема пальми з березами, горобину з глодом, або декоративні сливи та японські вишні з дубом, буком чи в'язом. Деякі породи несумісні між собою через біохімічні або екологічні особливості: ясен не співіснує з буком, волоський горіх — з дубом, ялина — з тополею. Особливу агресивність виявляє евкаліпт, пригнічуючи ріст майже всіх сусідніх видів.

Бордюри слугують як для функціонального зонування, так і для декоративного оформлення територій. Вони здатні маскувати інженерні

елементи, підкреслювати межі композицій або забезпечувати плавні переходи між різними типами покриттів і насаджень.

Вертикальне озеленення виконує декоративну та маскувальну функції, прикрашаючи фасади будівель, огорожі, балкони, арки, підпірні стіни, перголи та навіть окремі стовбури дерев. Крім того, виткі рослини застосовуються для приховування об'єктів технічного призначення — водозабірних і вентиляційних колодязів, контейнерів для сміття тощо.

Квітники — один з найбільш виразних художніх елементів благоустрою, здатний викликати сильний емоційний відгук. Їх розміщення та форма мають відповідати загальній концепції озеленення і підпорядковуватися єдиному композиційному задуму.

Газон — базовий елемент садово-паркового середовища, який виконує як естетичну, так і санітарно-гігієнічну функцію. Газонне покриття формується з одного або кількох дерноутворюючих злакових видів. Крім декоративної ролі, газон сприяє очищенню повітря, знижує рівень шуму й вібрації, покращує мікроклімат території. Завдяки інтенсивному випаровуванню вологи коротко підстрижена трава підвищує вологість повітря та знижує температуру на 3–8 °C порівняно з іншими покриттями. Розвинена коренева система газонних трав пригнічує бур'яни, а також бере участь у фільтрації ґрунтових вод.

Газон створює візуальну єдність композиції, є фоном для дерев, кущів, квітників і архітектурних елементів. У межах присадибної ділянки або паркового простору доцільно поєднувати різні типи газонів, залежно від функціонального навантаження та естетичних цілей.

Основні типи газонів:

Звичайний газон (універсального призначення): використовується на ділянках для активного відпочинку й ігор, де декоративність відходить на другий план. Важлива риса — стійкість до витоптування. Простий у догляді: регулярне скошування (кожні 10 днів), полив за потреби, підживлення — раз на місяць. Висота покриву — близько 5 см. Використовується також як фон для квітників, декоративних кущів, водойм, альпійських гірок.

Садово-парковий газон: потребує більш ретельного догляду — стрижка двічі на тиждень, поливання, періодичне підживлення. У літній період через нестачу вологи можуть з'являтися локальні "лисина", які зникають самостійно після відновлення природного зволоження.

Мавританський газон: включає суміш злакових і квіткових рослин, створює ефект природного луку, особливо привабливий для ділянок з екологічним чи естетичним ухилом.

Луговий газон: імітує природні луки, найменш вибагливий у догляді, застосовується у великих відкритих просторах.

Кожен тип газону вимагає специфічної агротехніки, яка враховує тип ґрунту, інсоляцію, вологість та характер використання території.

Доріжки, стежки та майданчики є невід'ємними функціональними складовими ландшафтної організації території, відіграючи роль не менш важливу, ніж самі зелені насадження. Їх основне призначення — забезпечення зручного пересування, зв'язок між різними зонами ділянки та одночасне їхнє зонування. Доріжки слугують не лише практичній меті, а й беруть участь у формуванні просторової структури ландшафту, акцентують перспективу або спрямовують погляд спостерігача до композиційних домінант. Майданчики ж виконують спеціалізовані функції — для паркування, відпочинку, занять спортом тощо.

Одним із ключових завдань мощення є запобігання утворенню бруду під час дощів або танення снігу, що є важливим у процесі благоустрою. Водночас грамотно спроектовані пішохідні елементи гармонізують із загальним ландшафтним рішенням, підкреслюючи архітектуру садиби та природні особливості ділянки.

Матеріали для мощення мають велику різноманітність і надають широкі можливості для дизайнерського вирішення: тротуарна плитка різних розмірів, форм і відтінків, натуральний та штучний камінь, галька, щебінь, гранітний відсів, дерев'яні настили. Поєднання різнофактурних матеріалів дозволяє

створити індивідуальний характер покриття, що гармонійно поєднується з рослинністю, архітектурою будинку й малими архітектурними формами.

Тип мощення має відповідати загальному стилю території та будівель. Естетичну привабливість підсилює поєднання різних форм плит або включення зелених елементів — наприклад, вузьких смуг газону чи декоративного моху між кам'яними плитами.

Крокові доріжки — доречне рішення для зон обмеженого використання, таких як проходи через газон, квітники чи інші декоративні ділянки. Вони візуально полегшують простір і створюють природний ритм руху.

До сучасних матеріалів мощення належить також клінкерна цегла — щільний і термічно стійкий матеріал без внутрішніх порожнин, який характеризується довговічністю та естетичністю. Часто застосовується комбіноване мощення, коли поєднують різні типи бруківки, каменю або плит для досягнення складних художніх ефектів.

У малих садах, де пересування обмежене, цілком доречними є прямолінійні стежки, що підкреслюють геометричність простору. В окремих випадках навіть можливе свідоме виключення доріжок із планувальної структури, якщо цього вимагає концепція або стиль ландшафту.

Таким чином, функціональні елементи мощення — не лише утилітарна частина благоустрою, а повноцінний компонент ландшафтно-архітектури. Вони формуються відповідно до архітектурно-художніх принципів і сприяють не лише естетизації простору, а й покращенню санітарно-гігієнічних умов, просторової логіки та загального комфортного сприйняття середовища.

1.2. Особливості проєктування об'єктів садово-паркового мистецтва

Стилі ландшафтного дизайну такі ж різноманітні, як і стилі в архітектурі чи образотворчому мистецтві. Сучасний ландшафтний дизайн налічує близько десяти основних стильових напрямів, кожен із яких має свої характерні риси, принципи композиції, підходи до проєктування та використання декоративних

елементів. Вибір стилю залежить від індивідуальних естетичних уподобань, функціонального призначення ділянки та особливостей території.

Один із найдавніших і найвпізнаваніших напрямів — *регулярний стиль*, який формувався на засадах класицизму. Його композиція базується на чіткій симетрії, геометричності форм та виразно окресленій осі, що виступає головною віссю просторової побудови. Усі елементи ландшафту — доріжки, водойми, газони, клумби та насадження — підпорядковуються єдиному порядку, утворюючи гармонійну і строгу структуру.

Цей стиль особливо ефектно виглядає на плоских ділянках і потребує ретельного догляду, адже з плином часу геометрія композиції може втратити чіткість через неконтрольований ріст рослин. Для регулярного стилю характерне використання декоративних рослин, добре придатних до формувального обрізування — зокрема, самшиту, туї, лаванди, липи тощо.

Найчастіше регулярні сади створюються при урядових резиденціях, історичних палацах, меморіальних об'єктах або в ландшафтних зонах з високим рівнем репрезентативності.

Ключові риси регулярного стилю:

Орієнтація на принципи класицизму;

Виразна композиційна вісь;

Чітка симетрія та геометрія;

Строгий план з домінуванням прямолінійних форм;

Високі вимоги до догляду та підтримки форми;

Добір рослин, що добре переносять стрижку.

Японський стиль ландшафтного дизайну — це втілення філософії гармонії з природою, глибоко вкорінене в релігійних традиціях синтоїзму та буддизму. Його головна мета — створення простору для споглядання, внутрішньої рівноваги та медитації.

Композиції в японському стилі можуть бути як мінімалістичними (одне дерево, кілька каменів або невеликий моховий килим), так і більш насиченими рослинністю, але завжди продуманими до дрібниць. Основу складають природні

матеріали — камінь, вода, пісок, гравій, дерево, мох. Штучні елементи маскуються або повністю відсутні.

У цьому стилі важливе символічне значення кожного елементу. Наприклад, камені символізують гори або острови, вода — потік часу, а мости — перехід до іншого духовного стану. Простір організовується таким чином, щоб заохочувати роздуми, спокій і споглядання, незалежно від його масштабу.

Основні ознаки японського стилю:

Прив'язаність до філософії природи та духовності;

Мінімалізм і символізм;

Домінування природних матеріалів;

Використання моху, каменів, води, дерев з вигнутою кроною (сосна, клен, бамбук);

Асиметричне планування, що імітує природний ландшафт;

Орієнтація на створення камерних, інтимних просторів.

Японський стиль ландшафтного дизайну

В озелененні, виконаному в японському стилі, рослини використовуються стримано, з глибоким символізмом і філософським підтекстом. Одним із найвідоміших елементів є бонсай — карликове дерево, вирощене за допомогою спеціальних агротехнічних прийомів. Якщо не обмежувати його розвиток, така рослина може досягати кількох метрів у висоту. Проте при правильному формуванні — через обрізку коріння і крони — бонсай зберігає компактні розміри, уособлюючи гармонію, стриманість і контроль над природою.

Японські сади вирізняються лаконічністю: кількість рослин обмежена, палітра кольорів — стримана, квітучі рослини використовуються обмежено. Кожен елемент має чітко визначену роль у загальній композиції, а вся структура простору покликана навіювати спокій і медитативний настрій. Декор тут не масовий, а зосереджений і осмислений — кожен камінь, кожне дерево або водна гладь виступає центром уваги, навколо якого формується вся композиційна система.

Китайський стиль має багато спільного з японським, однак вирізняється більшою декоративною насиченістю, яскравішими композиціями та складною символікою. Однією з ключових особливостей є ієрархічність елементів — усі об'єкти підпорядковуються певному візуальному порядку, в якому один елемент домінує, а інші його підкреслюють або доповнюють.

Важливу роль у китайському дизайні відіграє філософія фен-шуй, яка вимагає гармонійного поєднання всіх компонентів ландшафту — рослин, води, каменю, архітектурних об'єктів — з довкіллям і людиною. При цьому розміщення елементів часто не прив'язане до суворих геометричних схем і залежить більше від інтуїції дизайнера та його особистих відчуттів гармонії.

Ще одна характерна риса — виражений контраст природних форм і декоративних об'єктів. У композиціях активно використовуються рельєфні переходи, терасування, чергування відкритих і насичених зон. Обов'язковою умовою є баланс між твердим і рідким середовищем — гармонія суші й води.

Китайський стиль передбачає використання великої кількості квітів та декоративних елементів: статуєток, скульптур ідолів або міфологічних істот, стилізованих скель, арок, ліхтарів. У композиціях часто присутні рослини з виразною архітектонікою — сосна, бамбук, півонії, слива мейхуа тощо.

Ландшафтне проектування відіграє ключову роль у створенні гармонійного, функціонального й естетично довершеного середовища. Воно дозволяє професійно спланувати затишні зони відпочинку, раціонально розмістити рослинність, штучні водойми, доріжки та інші елементи садово-паркового простору.

Таким чином, формування стилю садово-паркової композиції завжди відбувалося з урахуванням регіональних особливостей, традицій та природних умов. Для кожного кліматичного поясу характерні свої підходи до вибору видів і стилістичних прийомів. Саме заздалегідь продуманий і адаптований проєкт дозволяє коригувати простір без значних фінансових і часових затрат.

РОЗДІЛ 2

УРБООЕКОЛОГІЧНИЙ ТА ЛАНДШАФТНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРІЙ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ

2.1. Аналіз проєктних і планових документів

Аналіз проєктних і планувальних документів є важливим етапом передпроектного обґрунтування у процесі ландшафтного проєктування. Цей етап дозволяє отримати повне уявлення про просторову структуру території, її функціональні зони, існуючі та запроєктовані елементи благоустрою, а також визначити межі впливу ландшафтного проєкту.

У межах цього підпункту проводиться детальний огляд існуючих містобудівних, планувальних і технічних документів, які включають:

Генеральний план території – основний документ, на підставі якого здійснюється планування. Він містить інформацію про межі земельної ділянки, розміщення будівель, споруд, доріг, майданчиків, озеленення, а також масштаб, орієнтацію по сторонах світу, умовні позначення.

Дендрологічний план з асортиментною відомістю – відображає існуючі та запроєктовані зелені насадження. Дає змогу оцінити кількість, видовий склад, місце розміщення та декоративну цінність деревно-чагарникової рослинності.

Посадкове креслення – визначає точне місце висадження нових рослин, орієнтоване на будівлі, доріжки, огорожі та інші елементи прив'язки. Дає змогу фахівцям на місці виконувати роботи з високою точністю.

Розбивочне креслення – дозволяє розташувати функціональні елементи (доріжки, малі архітектурні форми, водойми, підпірні стінки) відносно існуючих об'єктів. Містить розмітку за базисними лініями або квадратною сіткою.

Супровідні плани та схеми (за наявності): вертикального планування, поливу, освітлення, водовідведення тощо.

Аналіз вищезазначених документів дозволяє:

виявити потенціал і обмеження території (рельєф, наявні насадження, особливості ґрунту, освітлення);

оцінити відповідність проєкту потребам замовника;

визначити логіку формування функціональних зон (відпочинку, господарських, транзитних);

провести попереднє зонування ділянки;

обґрунтувати вибір стилістики та рослинного асортименту.

Таким чином, аналіз проєктно-планувальних матеріалів є фундаментом подальшого проєктування. Саме на цьому етапі приймаються важливі рішення щодо композиційної структури об'єкта, підбору матеріалів і рослин, врахування технічних, естетичних і екологічних чинників, що формують основу ландшафтного рішення.

2.2. Характеристика природно-кліматичних умов регіону

Черкаська область розташована в центральній частині України та входить до складу Лісостепової зони. Територія області характеризується сприятливими кліматичними умовами для вирощування широкого спектру декоративних, плодово-ягідних і паркових рослин, що робить регіон перспективним для розвитку садово-паркового господарства.

Місто Умань, розташоване на південному заході області, вирізняється особливим мікрокліматом, зумовленим його географічним положенням, рельєфом і наявністю значних зелених масивів (рис. 2.1).

Клімат Черкаської області — помірно-континентальний, з чітко вираженими сезонами. Для Умані характерні:

Середньорічна температура повітря: $+7,5...+8,5$ °C;

Середня температура найтеплішого місяця (липня): $+19...+22$ °C;

Середня температура найхолоднішого місяця (січня): $-5...-7$ °C;

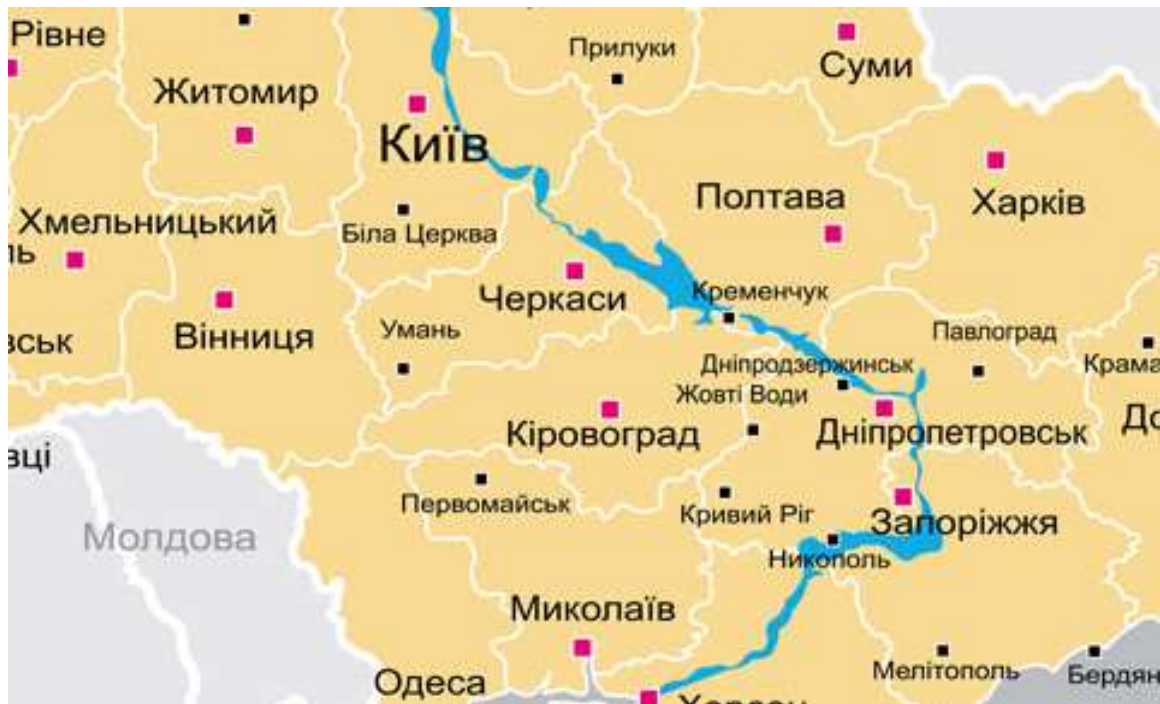

Рис. 2.1. Місто Умань на карті регіону

Сума активних температур ($>10^{\circ}\text{C}$): близько 2800–3200 $^{\circ}\text{C}$ за вегетаційний період;

Тривалість безморозного періоду: 150–170 днів.

Опади та вологість:

Середньорічна кількість опадів становить 450–600 мм;

Основна кількість опадів припадає на літній період;

Рівень зволоження — середній, проте в окремі роки спостерігаються посушливі періоди, що вимагає організації систем поливу, особливо для молодих насаджень.

Територія м. Умань лежить на межі Правобережного Лісостепу. Ґрунти в регіоні розподілені наступним чином:

Чорноземи опідзолені та типові – родючі, з доброю структурою;

У пониженнях – лучні та дерново-глейові ґрунти;

рН ґрунтів – нейтральний або слабкокислий, придатний для більшості декоративних культур;

Механічний склад — легкосуглинковий та середньосуглинковий.

Такі ґрунти мають високу водо- та повітропроникність, що створює сприятливі умови для розвитку кореневої системи декоративних і садових рослин.

Рельєф місцевості горбисто-хвилястий, із наявністю балок, яруг і терас. Місцями є незначні ухили, що створює перспективи для терасування та формування оглядових точок у ландшафтному дизайні.

Через Умань протікає річка Кам'янка, що забезпечує природне зволоження та є джерелом водопостачання для систем поливу. У межах міста також присутні штучні водойми (зокрема в парку «Софіївка»), що впливають на мікроклімат території, знижуючи температуру влітку та підвищуючи вологість повітря.

Рослинність природного походження представлена фрагментами дубово-грабових лісів, у яких переважають: дуб звичайний, граб звичайний, клен, липа, ясен, сосна.

Також широко культивуються: туя західна, ялина колюча, барбарис, спірея, самшит, туя, жасмин, бузок, декоративні яблуні, черешні та ін.

Умань має довгу традицію садово-паркового будівництва, що позитивно впливає на потенціал озеленення нових об'єктів. Наявність дендропарку «Софіївка» підвищує наукову, культурну та практичну цінність міста як регіонального осередку ландшафтного мистецтва.

Природно-кліматичні умови Черкаської області загалом і м. Умань зокрема є сприятливими для реалізації ландшафтних проєктів різного масштабу й стилістики. Поєднання родючих ґрунтів, достатньої кількості тепла та вологи, наявності водних об'єктів і багатой флористичної бази створює оптимальні умови для вирощування широкого спектру декоративних рослин. Це забезпечує високий потенціал для розвитку сучасного садово-паркового господарства як у приватному, так і в громадському просторі.

2.3. Ландшафтний аналіз території та інвентаризація насаджень

Об'єкт озеленення розташований у межах міста Умань Черкаської області. Ділянка має рівнинний рельєф, що сприяє зручному плануванню території та реалізації проєктних рішень. Загальна площа території становить 867,0 м². Із них площа забудови житловим будинком – 82,0 м², гаражем – 40,0 м², а решта – 745,0 м² – відводиться під озеленення та благоустрій прибудинкової території (додаток А).

Проведений натурний аналіз території свідчить про незадовільний стан об'єкта: ділянка занедбана, частково заросла бур'янами та самосівними рослинами, серед яких виявлено вишню звичайну (*Prunus cerasus*), клен американський (*Acer negundo*) та інші небажані види.

На території відсутні повноцінні декоративні або плодові дерева, натомість збереглися залишки трьох дерев у вигляді пеньків, які потребують викорчовування. Крім того, на поверхні ділянки зафіксовано наявність будівельного сміття, що потребує утилізації до початку робіт.

Водозабезпечення об'єкта здійснюється через систему централізованого водопостачання, що дозволяє передбачити можливість монтажу системи автоматичного поливу з використанням резервуару. За результатами візуального та ґрунтового обстеження встановлено, що ґрунти на території – опідзолені чорноземи, які за умови додаткового агротехнічного обробітку та внесення органічних і мінеральних добрив є придатними для вирощування більшості декоративних рослин.

Стан ділянки на момент обстеження не відповідає естетичним, функціональним та екологічним вимогам власників, що зумовлює необхідність розробки проєкту озеленення з урахуванням сучасних вимог

РОЗДІЛ 3

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ТА БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТ

3.1. Формування насаджень

Проект озеленення присадибної ділянки в місті Умань виконано у змішаному стилі, що поєднує елементи регулярного та пейзажного планування. Такий підхід дозволяє органічно вписати архітектуру будинку в навколишній ландшафт, забезпечити логічну організацію простору й водночас надати йому природності та затишку.

Змішаний стиль є оптимальним вибором для приватних ділянок середніх розмірів, оскільки дає змогу поєднувати прямолінійні елементи мощення та структуроване зонування з вільними лініями озеленення і природною пластикою форм.

Баланс території свідчить про раціональний розподіл функціональних зон (табл. 3.1.).

Баланс території

№ з/п	Назва об'єкту	Площа, м ²	%
1.	Будинок	82,0	9,5
2.	Гараж	40,0	4,6
3.	Басейн	18,0	2,0
4.	Терасна дошка	46,0	5,3
5.	Плиткове покриття	242,8	28,0
6.	Газон	326,2	37,4
7.	Кора декоративна	22,0	2,5
8.	Грядки	8,0	0,9
9.	Барбекю	14,0	1,6
10.	Зона вогнища	47,0	5,4
11.	Декоративна мульча	21,0	2,8
Всього		867,0	100

Простір зоновано на такі функціональні частини: парадна зона з декоративними хвойними формами; дитячий майданчик із гойдалками; зона відпочинку з вогнищем та лавами; овочевий куточок із грядками; тераса біля басейну; простір для барбекю з обідньою зоною та мощеними доріжками, що об'єднують усі складові в єдиний композиційний ансамбль (рис. 3.1–3.2.).

Рис. 3.1. Вхідна частина території

Для озеленення ділянки обрано 87 декоративних рослин, що забезпечують сезонну зміну вражень і візуальну насиченість простору.

До асортименту входять:

- Хвойні дерева та кущі:

Туя західна 'Smaragd' — 12 шт.

Сосна чорна (Pinus nigra) — 3 шт.

Ялина звичайна 'Clanbrassiliana' — 1 шт.

Ялина канадська 'Коніка' — 1 шт.

Сосна гірська 'Golden Mound' — 2 шт.

Ялівець скельний 'Blue Arrow' — 5 шт.

Ялівець козацький 'Tamariscifolia' — 6 шт.

Туя західна 'Smaragd Spiral' — 3 шт.

Рис. 3.2. Візуалізація внутрішнього двору

• Листяні декоративні дерева і чагарники:

Клен гостролистий 'Royal Red' — 4 шт.

Бук лісовий 'Purple Fountain' — 1 шт.

Граб звичайний — 6 шт.

Сакура 'Канзан' — 6 шт.

Скумпія шкіряна 'Grace' — 3 шт.

Гортензія волотиста 'Little Lime' — 10 шт.

Лаванда вузьколиста — 8 шт.

• Квітково-декоративні рослини:

Троянда (Rosa L.) — 16 шт.

Усі рослини підібрані відповідно до ґрунтово-кліматичних умов Умані. Композиція побудована з урахуванням висоти рослин, періоду декоративності та кольорової гами. Солітери поєднуються з груповими посадками, а хвойні елементи надають саду декоративності в зимовий період.

Загальний вигляд ділянки формує сучасне, естетично завершене середовище, у якому поєднуються функціональність, зручність та природна краса (рис. 3.3.).

Рис. 3.3. Зона вогнища

Простір пристосований як для активного дозвілля родини, так і для спокійного відпочинку наодинці з природою.

3.2. Асортимент пропонованих рослин для озеленення

При формуванні композиційного рішення озеленення ділянки важливим етапом є підбір рослинного асортименту, який має відповідати не лише естетичним вимогам, а й ґрунтово-кліматичним умовам, режиму інсоляції, вологості, функціональному призначенню об'єкта та обраному стилю. Рослини, як головний виразний елемент ландшафтного середовища, здатні визначати атмосферу простору, його сезонну змінність, емоційний настрій, а також забезпечувати екологічну рівновагу.

Рис. 3.4. Декоративні посадки

Троянда (*Rosa* L.) – одна з найпопулярніших декоративних рослин із яскравими ароматними квітами різних кольорів, що цвітуть з кінця весни до осені. Висота кущів залежить від сорту: від 0,3 м (грунтопокривні) до 1,5 м (чайно-гібридні). Використовується для оформлення клумб, рабатов, бордюрів, у групових і поодиноких посадках.

Туя західна 'Smaragd' (*Thuja occidentalis* 'Smaragd') – вічнозелений хвойник із щільною конічною кроною та яскраво-зеленою лускатою хвоєю. Досягає 3–5 м заввишки та 1–1,5 м завширшки. Завдяки компактності і повільному росту часто використовується для живоплотів і як солітер.

Сосна чорна (*Pinus nigra* L.) – вічнозелене дерево з темно-зеленою хвоєю, що вирізняється високою стійкістю до міського середовища. Досягає 20–25 м заввишки, з розлогою кроною до 6–8 м. Добре виглядає у великих парках, на схилах і як вітрозахисна рослина.

Ялина звичайна 'Clanbrassiliana' (*Picea abies* 'Clanbrassiliana') – карликова форма з повільним ростом, кулястою або неправильною кроною. Має темно-зелену хвою, досягає 1 м заввишки та до 1,2 м завширшки. Ідеальна для альпінаріїв, рокаріїв, переднього плану композицій.

Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia*) – напівкущ із вузькими сріблясто-зеленими листками та фіолетово-синіми квітами, що приваблюють бджіл. Висота до 0,6 м, ширина — до 0,5 м. Цінується за аромат, посухостійкість і декоративність, широко використовується у бордюрах і міксбордерах.

Сакура 'Канзан' (*Prunus serrulata 'Kanzan'*) – декоративна вишня з густою кроною та рясним рожевим цвітінням у травні. Висота дерева 5–8 м, ширина — до 5 м. Використовується як акцентна рослина у паркових і садових насадженнях.

Туя західна 'Smaragd' (у формі спіралі) – оригінальна топіарна форма, яка зберігає компактність і декоративність протягом усього року. Висота — 1,5–2 м, ширина – до 0,8 м. Ефектно виглядає в контейнерах, на парадних входах і в геометричних композиціях.

Бук лісовий 'Purple Fountain' (*Fagus sylvatica 'Purple Fountain'*) – вертикальний сорт бука з вузькою колоноподібною кроною і темно-пурпуровим листям. Висота до 8–10 м, ширина — до 2–3 м. Використовується як вертикальний акцент, у поодиноких і групових посадках.

Граб звичайний (*Carpinus betulus* L.) – листяне дерево з густою, формованою кроною. Висота до 15–18 м, у формованих живоплотах — до 2–4 м. Добре переносить стрижку, тому використовується для зелених стін, бордюрів і алей.

Клен гостролистий 'Royal Red' (*Acer platanoides 'Royal Red'*) – декоративне дерево з темно-бордовим листям, яке зберігає колір впродовж сезону. Висота до 10–12 м, ширина крони — 6–8 м. Часто використовується як солітер або в алеях.

Скумпія шкіряна 'Grace' (*Cotinus obovatus 'Grace'*) – кущ або невелике дерево з декоративним бордово-фіолетовим листям, яке восени стає яскраво-червоним. Висота до 3–4 м, ширина – 2,5–3 м. Особливо декоративна в період «димчастого» цвітіння.

Гортензія волотиста 'Little Lime' (*Hydrangea paniculata 'Little Lime'*) – компактний сорт гортензії з кремово-зеленими квітами, що згодом рожевіють.

Висота – 0,8–1 м, ширина — до 1,2 м. Ідеальна для міксбордерів, рабаток і контейнерів.

Ялівець козацький 'Tamariscifolia' (*Juniperus sabina* 'Tamariscifolia') – ґрунтопокривний хвойник із широкою розлогою кроною до 2–3 м у діаметрі, висотою до 0,5 м. Має сріблясто-зелену хвою та добре закриває відкритий ґрунт.

Ялівець скельний 'Blue Arrow' (*Juniperus virginiana* 'Blue Arrow') – вузька колоновидна форма з щільною синьо-зеленою хвоєю. Висота до 3–4 м, ширина – 0,5–0,8 м. Часто використовується в регулярних композиціях, у якості вертикального акценту.

Ялина канадська 'Conica' (*Picea glauca* 'Albertiana Conica') – повільнорослий карликовий хвойник із густою конічною формою. Висота до 1,5 м, ширина – до 1 м. Ідеально підходить для переднього плану клумб, рокаріїв, як акцент у контейнерних посадках.

Сосна гірська 'Golden Mound' (*Pinus mugo* 'Golden Mound') – куляста форма з жовто-зеленою хвоєю, яка яскраво виділяється у ландшафті. Висота до 1 м, ширина – до 1,2 м. Підходить для альпінаріїв, рокаріїв, контейнерного озеленення.

Запропонований рослинний асортимент дозволяє досягти гармонійного поєднання естетики, функціональності та екологічної доцільності в межах проєктованої території. Включення до складу озеленення як декоративних хвойних і листяних дерев, так і кущів, трав'янистих багаторічників та квіткових акцентів забезпечує змінну декоративність упродовж усього року, покращення мікроклімату, шумо- та пилопоглинання.

3.3. Благоустрій території

Благоустрій присадибної ділянки є невід'ємною складовою гармонійного середовища, що поєднує естетику, функціональність та комфорт. Основним

завданням благоустрою є організація простору відповідно до потреб власників і природних особливостей території.

Житловий будинок (82,0 м²) та гараж (40,0 м²). Архітектурні споруди є композиційною основою ділянки. Будинок має прямокутну форму та орієнтацію, що забезпечує природне освітлення впродовж дня. Гараж розміщено у віддаленій зоні ділянки з окремим в'їздом та зручною зоною під'їзду, мощеною тротуарною плиткою.

Басейн (18,0 м²). Басейн запроєктовано у зоні приватного відпочинку біля тераси. Основними конструктивними особливостями є: бетонна чаша, гідроізоляція, система фільтрації та переливного зливу. Дно та борти облицьовані плиткою з протиковзким покриттям. Навколо басейну передбачено дренажну систему для відведення надлишкової води.

Терасна дошка (46,0 м²). Майданчик біля басейну й виходу з будинку викладений терасною дошкою з деревинно-полімерного композиту (ДПК). Це покриття має високу вологостійкість, стійке до ультрафіолету та температурних коливань. Монтаж виконано на регульованих лагових опорах із передбаченою системою водовідведення.

Плиткове покриття (242,8 м²). Плитка слугує функціональним та декоративним елементом благоустрою. Використано тротуарну плитку з армованого бетону, викладену на піщано-щебеневу основу товщиною 20–25 см із попередньою трамбовкою. Передбачено уклін для водовідведення, бордюри встановлено по периметру доріжок.

Газон (326,2 м²). Газон влаштовано як фоновий зелений простір для візуального об'єднання всіх функціональних зон. Підготовка включала видалення сміття, вирівнювання поверхні, внесення родючого шару ґрунту (не менше 20 см), підсів газонних трав та ущільнення валиком. Передбачено автоматичну систему поливу. Газон виконує естетичну, санітарно-гігієнічну та рекреаційну функції.

Кора декоративна (22,0 м²). Декоративна кора використовується як мульча в квітниках та пристовбурних кругах. Вона пригнічує ріст бур'янів, зберігає

вологу в ґрунті, підвищує декоративність насаджень. Шар мульчі становить 5–7 см. Викладена після висадження рослин, поверх спеціального агроволокна.

Декоративна мульча (21,0 м²). Крім кори, використано кольорову декоративну мульчу з подрібненої деревини, що підкреслює контури ландшафтних елементів. Мульча також виконує водозахисну і теплоізоляційну функцію, а її забарвлення гармоніює з палітрою рослин і плитки.

Грядки (8,0 м²). Невеликі функціональні грядки оформлено бордюрною стрічкою висотою 15 см. Родючий шар ґрунту збагатили перегноєм і компостом. Організовано крапельний полив і зручний доступ до кожної зони. Грядки орієнтовано зі сходу на захід для оптимального сонячного освітлення.

Зона барбекю (14,0 м²). Майданчик барбекю викладено вогнестійкою плиткою, встановлено стаціонарну мангальну зону, лави і стіл. Передбачено освітлення, захист від вітру та зручний підхід з боку доріжки. Зона обгороджена декоративними рослинами для створення камерного ефекту.

Зона вогнища (47,0 м²). Центральним елементом цієї зони є вогнище з металевим казаном на бетонній основі. Навколо встановлено вогнетривкі лавки з дерев'яним сидінням. Покриття виконано з мозаїчної плитки, а візуально зона підкреслена круговим мощенням і декоративною огорожею з туї.

Благоустрій території передбачає гармонійне поєднання функціональних, архітектурних та ландшафтних елементів. Завдяки правильному зонуванню, якісному підбору матеріалів і організації простору вдалося створити естетичну, зручну й екологічно збалансовану ділянку для життя й відпочинку.

3.4. Агротехнічні заходи

Раціонально організована посадка рослин і подальший догляд за ними є важливою умовою успішного створення довговічних і гармонійних садово-паркових композицій.

Перед висадженням деревно-чагарникових порід необхідно ретельно підготувати ділянку відповідно до екологічних вимог вибраних рослин.

Насамперед слід очистити територію від будівельного сміття та багаторічних бур'янів. За кілька місяців до посадки рекомендовано провести обробку гербіцидами суцільної дії, які повністю знищують бур'яни разом із кореневою системою.

У більшості випадків ґрунт достатньо глибоко перекопати, щоб покращити його аерацію та водопроникність, забезпечивши сприятливі умови для укорінення. При підготовці посадкової ями її заповнюють на дві третини родючим ґрунтом, насипаючи його у вигляді горбика — це особливо важливо для рослин із мичкуватою кореневою системою.

Техніка посадки дерев і кущів

Саджанець встановлюють у яму на горбик, рівномірно розправляючи коріння вниз. Після цього яму поступово засипають землею, ущільнюючи її пошарово. По завершенню формують земляний валик по периметру лунки для утримання вологи. Обов'язковими заходами після посадки є *полив, підв'язування рослини до кілка та мульчування* (торфом або сухим ґрунтом).

Листопадні дерева й чагарники з відкритою кореневою системою висаджують у безлистий період — навесні або восени. До моменту посадки їх необхідно зберігати у затіненому місці в зволоженому ґрунті. Безпосередньо перед висадженням рекомендується вкоротити корені на чверть і витримати їх у воді кілька годин. У сонячні дні під час посадки корені обов'язково притіняють для запобігання пересиханню.

Кущі висаджують на ту саму глибину, на якій вони росли у розсаднику або трохи глибше. Коріння слід присипати пухким, родючим ґрунтом, злегка струшуючи саджанець для рівномірного заповнення міжкореневого простору. Утрамбовування ґрунту довкола кореневої шийки є необхідним для забезпечення капілярного підняття вологи. Після посадки листяні чагарники бажано обрізати на третину висоти.

Посадка рослин із земляною грудкою

Хвойні й вічнозелені породи, особливо великорозмірні, висаджують із цілісною земляною грудкою, яку фіксують у сітці (тканинній, дротовій чи

пластиковій). Посадку здійснюють лише у період спокою рослин — навесні або восени. Грудка має бути зволоженою, щільною й непошкодженою. Важливо не переносити рослину за стовбур і не допускати руйнування грудки. Яму викопують удвічі більшою за її розмір. Родючий ґрунт засипають ближче до коріння, а менш якісний — зверху.

Використання контейнерних рослин

Найбільш зручними для посадки в умовах садово-паркового будівництва є контейнерні рослини, які можна висаджувати практично впродовж усього року, за винятком періоду промерзання ґрунту. Такі рослини легше транспортувати й зберігати, не висаджуючи одразу після покупки — головне забезпечити постійне зволоження ґрунту в контейнері.

Перед посадкою з контейнера необхідно зняти ємність і, за потреби, злегка розпушити або прорізати надмірно закручене коріння. Це стимулює утворення нових коренів і покращує приживлюваність. Висаджувати слід на таку глибину, щоб уся коренева система була повністю заглиблена в ґрунт.

Полив і підживлення рослин після посадки

Незалежно від того, чи висаджуються рослини з відкритою кореневою системою, у контейнерах або з земляною грудкою, обов'язковим заходом є рясний полив після посадки. Його головна мета — не лише зволжити кореневу систему, але й ущільнити ґрунт довкола коренів, витіснивши надлишкове повітря та забезпечити максимальний контакт коренів з дрібними частками ґрунту. Полив має бути проведений у будь-якому випадку — навіть під час дощу.

З метою зручного зволоження рекомендується залишати навколо рослини заглиблення (поливальну лунку), яке утримуватиме воду й не дозволить їй стікати. Через кілька днів після посадки, коли ґрунт осідає, порожнини заповнюють землею. Після цього лунку бажано замульчувати шаром торфу, компосту або ґрунту для збереження вологи.

Комплексний сезонний догляд за деревами і чагарниками

Догляд за деревно-чагарниковими рослинами здійснюється впродовж усього року та включає:

регулярний полив і підживлення;
 формувальне та санітарне обрізування;
 видалення сухих гілок, суків, омели;
 обробку засобами захисту рослин;
 мульчування і утеплення кореневої системи теплолюбних порід;
 розв'язування кущів після зими;
 штикування ґрунту в пристовбурних ямах.

Теплолюбні рослини, особливо вуличні насадження, що не витримують сильних морозів, потребують утеплення. Після настання перших заморозків утеплюють усю площу групової посадки, додаючи зверху 30–50 см шару розпушеного снігу. Для захисту стовбурів і скелетних гілок застосовують солом'яні джгути та інші природні матеріали.

Обрізування дерев і чагарників

Обрізування – один із найважливіших заходів догляду за надземною частиною насаджень. Воно виконує такі функції:

видалення сухих, хворих і пошкоджених гілок (санітарне обрізування);
 формування декоративної форми (формуюче обрізування);
 омоложення старіючих рослин (омолоджуюче обрізування).

Формування крони та живоплоту починають із першого року після посадки. Санітарне обрізування проводиться протягом усього вегетаційного періоду для збереження здоров'я рослин.

Догляд за живоплотами

Живоплоти створюють згідно з проектом, викопуючи канаву глибиною 25–30 см і шириною 20–30 см вздовж натягнутого шнура. Розміри канави мають удвічі перевищувати кореневу систему саджанців. На дно укладають шар родючого ґрунту, торф або компост. Саджанці розміщують з інтервалом приблизно 25 см, заглиблюючи кореневу шийку на 1–2 см нижче рівня ґрунту.

У перший рік після посадки живопліт потребує регулярного поливу, прополювання й розпушування. Основний елемент догляду — формувальна стрижка, яку розпочинають із другого року після посадки.

Перша літня стрижка — на початку червня.

Формування висоти проводять по шнуру, щороку піднімаючи його на 4–6 см.

Живопліт стрижуть з боків і зверху кілька разів за літо.

Азотні підживлення навесні й улітку сприяють утворенню нових пагонів.

Для збереження густоти огорожі особливо важливо збирати опале листя в компост та підживлювати ним рослини. Стрижка стимулює пробудження сплячих бруньок, запобігає оголенню нижньої частини чагарників.

Догляд за доріжками та майданчиками

Благоустрій території передбачає також регулярне обслуговування покриттів:

- підмітання та прибирання сміття;
- розчищення від снігу та посипання протиожеледними матеріалами;
- обробка поверхонь фракційними сумішами;
- коткування покриттів навесні для відновлення структури;
- видалення трав'яної рослинності вздовж доріжок, кюветів і дренажних канав.

Комплексний і регулярний догляд за зеленими насадженнями — це запорука їхньої декоративної привабливості, стійкості до стресових факторів та довговічності. Своєчасне виконання агротехнічних і санітарних заходів забезпечує екологічну рівновагу, підвищує естетичну цінність території та підтримує її функціональну придатність упродовж року.

Професійне влаштування квітників і газонів у поєднанні з продуманими заходами щодо встановлення малих архітектурних форм та інфраструктурних елементів дозволяє сформувати гармонійну і довговічну зелену зону на присадибній території. Якісний догляд забезпечує її декоративність, стійкість і практичність.

3.4. Порядок проведення робіт на садово-парковому об'єкті

Проведення садово-паркових робіт передбачає чітку послідовність етапів, що забезпечують ефективну реалізацію проєкту озеленення та благоустрою. Від ретельної підготовки території до завершальних агротехнічних заходів— кожен крок має вагоме значення для досягнення естетичних, функціональних і екологічних цілей. Розглянуто основні етапи виконання робіт, що охоплюють планування, влаштування твердих покриттів, посадку рослин, облаштування інженерних систем і подальший комплексний догляд за територією.

Послідовність проведення робіт згідно прайсів:

	Найменування робіт	Одиниця виміру
1-1	Консультація фахівця з виїздом на об'єкт	1
1-2	Геодезична зйомка	100 м2
1-3	Виконання вимірювань і обмірювальних креслень	100 м2
1-4	Оцінка існуючих насаджень і прив'язка на обмірювальних кресленнях	100 м2
1-1	Очищення ділянки від будівельного сміття (без вартості транспорту)	м2
1-2	Очищення ділянки від рослинних залишків	м2
1-3	Вивіз сміття з навантаженням (в залежності від відстані)	м3
1-4	Валка дерев, корчування пнів	шт
1-5	Планування ґрунту: - вручну - вирівнює шаром	м2 м2
1-6	Зняття дернини вручну	м2
1-7	Просіювання і укладання родючого ґрунту шаром 20 см	м2
1-8	Культивація ділянки на глибину 0,2м : - с дерниною - з дерниною - без дернини	м2 м2

1-9	Підвіз і насипанні матеріалу тачками на 20м (пісок, земля, глина) + 20% за кожні наступні 20м	м3
1-10	Знищення бур'янів гербіцидом суцільної дії (з вартістю гербіциду)	м2
1-11	Санітарна обрізка дерев і чагарників	шт
2.1	Посадка чагарників (в залежності від розміру рослини)	шт
2.2	Посадка дерев з грудкою (в залежності від розміру рослини): викопування посадкової ями, приготування ґрунтосуміші, посадка, внесення укорінювача добрив, оформлення навколо стовбурових кіл, 2-х разовий полив з підсипанням в посадочні ями просілої землі): дерева h = 1,0-1,5м дерева h = 1,5-2,0м дерева h = 2,0-3,0м	шт шт шт
	Посадка крупномірів: викопування посадкової ями, приготування ґрунтосуміші, посадка за допомогою маніпулятора, внесення укорінювача добрив, оформлення навколо стовбурових кіл, 2-х разовий полив з підсипанням	шт шт шт
	в посадочні ями просівшої землі, установка розтяжок)	шт
	.Транспортна	шт
	доставка рослин оплачується окремо згідно погодинним тарифом і виду	шт
	транспортного засобу: дерева h = 3-4м дерева h = 5-6м дерева h = 7-10м	
2.3 Посадка дерев і чагарників контейнерного типу		
2.4	Посадка рослин з оголеною кореневою системою	шт
2.5	Посадка чагарників в живоплоту до 1м: - однорядна - дворядна	м.п.
2.6	Посадка однорічних	м2
2.7	Посадка цибулинних	м2
2.8	Посадка багаторічників відповідно до схеми	м2

3.1	Укладання газону рулонного - повний комплекс робіт, з них:	м2
	- планування чорнове (розкид і вирівнювання ґрунту)	м2
	- планування чорнове (розкид і вирівнювання ґрунту)	м2
	- укладання газону	м2
	- газон рулонний (матеріал)	м2
3.2	Укладання газону на схилах (без вартості насіння, георешітки, геотекстилю)	м2
3.3	Підсів газону (без вартості насіння)	м2
3.4	Внесення добрив під газон (без вартості добрив)	м2
3.5	Обробка гербіцидом вибіркової дії	м2
3.6	Підживлення мінеральними добривами і стимуляторами росту Від складності задернення)	м2
3.7	Вирівнювання і художня обрізка країв газону	м/п
3.8	Стрижка газонокосаркою (система знижок при площі понад 10 соток)	м2
3.9	Прополка бур'янів на газоні вручну	м2
3.10	Скарафікація газону	м2
3.11	Аерація газону	м2
3.12	Вичісування газону вручну (від складності задернення)	м2
4.1	Монтаж альпійської гірки (без матеріалів)	м2
4.2	Укладання кам'янистого рокарію (без матеріалів)	м2
4.3	Укладання сухого струмку (без матеріалів)	м/п
4.4	Укладання японського саду (без матеріалів)	м2
4.5	Квітники, міксбордери складної форми (без посадочного мат-лу)	м2
4.6	Прополка вручну квітників і квіткових миксбордерів	м2
4.7	Мульчування корою з вирівнюючою підготовкою ґрунту	м2
4.8	Встановлення бордюрної стрічки	м/п

4.9	Укладання і підрізання геотекстилю	м2
5.1	Обладнання водойми: -на бетонній основі з декоруванням чаші і берегів природним каменем (3 матеріалами)	м2
	-на плівковій основі з декоруванням берегової лінії природним каменем (3 матеріалами)	м2
5.4	Висадка водних рослин	
5.5	Підготовка водойми до зимового періоду (консервація)	1 виїзд
5.6	Весняне розконсервування водойми	1 виїзд
5.7	Обладнання бетонної монолітної чаші для басейну (без обробки і обладнання)	м2
7.1	Комплексне обслуговування	
7.2	Обробка дерев і чагарників проти шкідників і хвороб	шт
7.3	Кореневе підживлення рослин	шт
7.4	Позакореневе підживлення рослин (включаючи вартість добрив)	шт
7.5	Обрізка дерев (в залежності від віку дерева)	шт
7.6	Обрізка чагарників у живій огорожі	м/п
7.7	Підготовка до зими теплолюбних дерев і чагарників: укривання, зв'язування (без вартості матеріалів)	шт

Отже, послідовне дотримання етапів садово-паркових робіт є запорукою якісної реалізації проєктних рішень та довготривалої експлуатації об'єкта. Від правильного формування рельєфу й монтажу інженерних систем до професійної посадки рослин і догляду за ними – всі дії мають бути взаємопов'язаними та обґрунтованими. Такий підхід дозволяє не лише створити гармонійне середовище, але й забезпечити стабільний розвиток зелених насаджень, протягом багатьох років.

ВИСНОВКИ

У випускній кваліфікаційній роботі проведено повний цикл проєктування озеленення присадибної ділянки, розташованої в місті Умань. Площа території становить 867,0 м², з яких: під забудову (будинок, гараж, барбекю-зона, зона вогнища) відведено 183,0 м² (21,1%); під мощення (плиткове покриття, терасна дошка) — 288,8 м² (33,3%); під озеленення — 395,2 м² (45,6%), з яких: 326,2 м² займає газон (37,4% загальної площі), 22,0 м² — зона декоративної кори, 21,0 м² — мульчовані ділянки, 8,0 м² — грядки.

Запропоновано озеленення території із висадкою 87 рослин 16 таксонів, серед яких хвойні, листяні декоративні дерева та чагарники, квіткові культури і декоративні злаки. Асортимент підібраний з урахуванням кліматичних і ґрунтових умов регіону, функціонального призначення та естетичної привабливості.

В основу композиційного рішення покладено сучасний регулярно-пейзажний стиль, який поєднує чітке зонування з м'якими переходами між функціональними просторами. Особливу увагу приділено гармонійному поєднанню малих архітектурних форм, декоративного покриття та рослинного оформлення.

Передбачено зонування території на такі просторові блоки: житлова зона; зони відпочинку (басейн, тераса, барбекю, зона вогнища); функціонально-декоративні зони (газон, квітники, хвойні композиції); технічні зони (покриття, грядки).

Проектом запропоновані агротехнічні та благоустроєві рішення, що передбачають: підготовку ґрунту та мульчування; післяпосадковий догляд; влаштування системи поливу; мощення території плиткою й дерев'яною терасною дошкою; облаштування басейну та освітлення.

Реалізація цього проєкту дозволить покращити естетичний та функціональний стан території, створити комфортний життєвий простір, що відповідає сучасним тенденціям ландшафтного дизайну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безвіконний П. В. Ландшафтний дизайн. Історія розвитку. Ландшафтне мистецтво в Україні та світі. Теорія і методика підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників як елемент безперервного навчання в системі вищої аграрної освіти, науки і практики: матеріали Міжнародної наукової конференції Łomża, 2023 – Ч. 1. – С. 7-11.
2. Безвіконний П. В., Тарасюк В.А., Потапський Ю.В. Вплив мінеральних добрив на ріст, розвиток тюльпанів при ранньовесняній вигонці в умовах захищеного ґрунту. Таврійський науковий вісник: Сільськогосподарські науки. 2022. Вип. 128. С. 3–10.
3. Блог Aquamen.com.ua. «Системи автоматичного поливу та їх вибір». Огляд типів поливу. URL: https://aquamen.com.ua/bloh/systemy-avtomatychnoho-polyvu-ta-ikh-vybir?utm_source=chatgpt.com
4. Бойко Т.О., Дементьєва О.І. Особливості створення проекту реконструкції та озеленення територій загальноосвітніх навчальних закладів. Таврійський науковий вісник. Херсон: Видавничий дім «Гельветика». 2019. № 108. 207-217.
5. Бутська Є. *The Aesthetic Value of Vernacular Gardens in Ukrainian Cities...* ResearchGate, 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/372958717_The_Aesthetic_Value_of_Vernacular_Gardens_in_Ukrainian_Cities_A_Case_Study_from_Rusanivka_Residential_District_Kyiv
6. Гребенюк О. С. Проект озеленення присадибної ділянки в м. Умань. Збірник студентських робіт УДАТУ, 2019.
7. Ковальська О.Є. Дитячі ігрові простори в умовах щільної міської забудови. Архітектурний вісник КНУБА. Київ: КНУБА, 2019 № 17-18, С. 367-372.

8. Корогод О., Болоховський В. Врятувати українську землю. Як війна впливає на стан ґрунтів і що чекає на органічне виробництво. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/11/700021/>
9. Кунпан Л. В., Поліщук В. В., Осіпов М. Ю. Оцінювання посухостійкості та зимостійкості інтродукованих сортів роду тюльпан (*Tulipa L.*) . Scientific Bulletin of UNFU, 34(6), 2024. 63-67. <https://doi.org/10.36930/40340609>
10. Ландшафтна архітектура: підручник. Київ: Либідь; Вінниця: Нова книга, 2019. 231 с.
11. Леонтяк Г. П., Осіпов М. Ю., Масловата С. А., Майборода, Ю. В. Проект благоустрою та озеленення присадибної ділянки в місті Умань. Scientific Bulletin of UNFU, 30(2), 2020. 14-18. <https://doi.org/10.36930/40300202>
12. Масловата С. А., Осіпов, М. Ю., Баюра, О. М., Іващенко, І. Є. Вегетативне розмноження декоративних форм видів роду *Ulmus L.* методом щеплення. Scientific Bulletin of UNFU, 2021. 31(2), 16-20. <https://doi.org/10.36930/40310202>.
13. Озеленення населених місць: тестові завдання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»; уклад.: Л. І. Кравченко, І. М. Швиденко, М. М. Діденко; ДБТУ. Харків: [б. в.], 2024. 37 с.
14. Оленіна О.Ю., Осиченко Г.О. Організація дитячих ігрових просторів у сучасному місті. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2017. Вип. 47. 148-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2017_47_23.
15. Ольховський В. А. Проект озеленення ділянки паркової зони навчального закладу у м. Вінниця / В. А. Ольховський // Просторовий розвиток територій : традиції та інновації = Spatial development of territories : traditions and innovations : матеріали IV Міжнародної наук.-практ. конф., 14 листопада 2024 р. / Ін-т іннов. освіти КНУБА. – Київ : ЕКОІНВЕСТКОМ, 2024. С. 238 – 239.
16. Осіпов М.Ю., Величко Ю.А., Масловата С.А., Паливода Н.Л. Топінг як явище в Українських реаліях: очевидні помилки під час його виконання та їх

шкідливі наслідки для зелених насаджень, Науковий вісник НЛТУ України: Том 30 № 5 (2020). DOI: <https://doi.org/10.36930/40300501>

17. Прокопенко Т.В. Озеленення як засіб поліпшення мікроклімату. – Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 220 с. (С. 90–97).

18. Пушка І. М., Шлапак В. П., Поліщук В. В., Величко Ю. А., Осіпов, М. Ю. Особливості формування зелених насаджень кампусу закладу вищої освіти на прикладі Уманського національного університету садівництва. Scientific Bulletin of UNFU, 32(4), 2022. 32-37. <https://doi.org/10.36930/40320405>

19. Рибак В.М. Французький ландшафтний стиль: історія і сучасність. Київ: Академперіодика, 2022. 269 с. (С. 155–163).

20. Роговський С.В. Термінологічний словник-довідник фахівця з садово-паркового будівництва і ландшафтної архітектури. Київ : КНТ, 2017. 140 с.

21. Савосько В. М. Озеленення пришкільної ділянки. Практикум. Кривий Ріг : Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2011. 108 с.

22. Сайт GardenSpace.com.ua. «Автоматичний полив – ландшафтний дизайн». URL: https://gardenspace.com.ua/avtopoliv/?utm_source=chatgpt.com

23. Сидоренко Л.П. Екологічний дизайн та озеленення. Вінниця: Нова книга, 2019. 231 с. (С. 100–107).

24. Соколова І.М. Вертикальне озеленення в міських умовах. Одеса: Астропринт, 2021. 288 с. (С. 190–198).

25. Ткаченко Н.А. Озеленення присадибних ділянок: новітні рішення. – Хмельницький: ХНУ, 2018. 260 с. (С. 160–168).

26. Хоменко Л.М. Основи проєктування і моделювання: навчально – методичний посібник. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. 125 с.

27. Шаповалова З. Проєкт благоустрою та озеленення приватної присадибної ділянки (м. Запоріжжя). ХННРА, 2020.

28. Шевченко Л.С. Екологічні аспекти ландшафтного дизайну міського середовища. Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник. К., НАУ. 2010. Вип. 3. С. 2-10.

29. Шкляр С.П., Романенко І.І. Принципи формування і удосконалення архітектурного середовища для дітей. Містобудування та територіальне планування. 2017. Вип. 63. 499–508.

30. Шульська М. В. Сучасні тенденції дендрологічного планування індивідуального житлового будинку. Стан та перспективи розвитку культурологічної науки : зб. тез доповідей V Міжнародної наук.-практ. конф. / [редкол. : Н. В. Федотова (гол. ред.) та ін.]. Миколаїв : МФ КНУКіМ, 2019. Ч. 1. С. 173–178.

ДОДАТКИ

Ситуаційний план

Генеральный план

Асортиментна відомість

№	Назва		Кількість
	українська	латинська	
1	Троянда	<i>Rosa L.</i>	16
2	Туя західна Смарагд	<i>Thuja occidentalis Smaragd</i>	12
3	Сосна чорна	<i>Pinus nigra L.</i>	3
4	Ялина звичайна	<i>Picea abies 'Clanbrassiliana'</i>	1
5	Лаванда вузьколиста	<i>Lavandula angustifolia</i>	8
6	Сакура Канзан	<i>Prunus serrulata 'Kanzan'</i>	6
7	Туя західна Смарагд Спіраль	<i>Thuja occidentalis Smaragd</i>	3
8	Бук лісовий Пурпл Фонтейн	<i>Fagus sylvatica 'Purple Fountain'</i>	1
9	Граб звичайний	<i>Carpinus betulus L.</i>	6
10	Клен гостролистий Ройял Ред	<i>Acer platanoides 'Royal Red'</i>	4
11	Скумпія шкіряна Грейс	<i>Cotinus obovatus 'Grace'</i>	3
12	Гортензія волотиста ' Літл Лайм'	<i>Hydrangea paniculata 'Little Lamb'</i>	10
13	Ялівець козацький «Тамарісціфілія»	<i>Juniperus sabina 'Tamariscifolia'</i>	6
14	Ялівець скельнийБлю Арров	<i>Juniperus virginiana 'Blue Arrow'</i>	5
15	Ялина канадська Коніка	<i>Picea glauca 'Albertiana Conica'</i>	1
16	Сосна гірська	<i>Pinus mugo 'Golden Mound'</i>	2
	Всього		87

Посадкове креслення